

Lausunto

21.01.2021

Asia: VN/1972/2020

Lausuntopyyntö luonnoksesta valtioneuvoston koulutuspoliittiseksi selonteoksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleiset selontekoa koskevat kommentit

Suomen Vanhempainliitto kiittää mahdollisuudesta lausua koulutuspoliittisen selonteon luonnoksesta. Koulutuspoliittisen selonteon visio ja tavoitetila on selkeä. Vanhempainliitto esittää siihen sitä koskevassa osiossa yhden lisäyksen. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuvassa esitetään keskeiset ja tärkeät muutostekijät. Koulutuksen ja tutkimuksen tavoitteet ja toimenpiteet - osion luvuissa on ympärilyöreyttä ja epäyhtenäisyyttä. Osa ehdotetuista toimenpiteistä jää kovin yleiselle tasolle, mikä on toisaalta ymmärrettävää näin pitkän tähtäimen asiakirjassa. Toisaalta Vanhempainliitto jää miettimään selonteon aikaulottuvuutta (kohti 2040-lukua). Onko aikajänne liian pitkä nopeasti muuttuvassa maailmassa? Tulisiko aikajännettä lyhentää ja lisätä siihen välitarkastelupisteitä, jolloin se ohjaisi ja kiinnittyisi vahvemmin koulutuspolitiikkaan.

Tulisiko YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen näkyä vahvemmin koulutuspoliittisen selonteon perustana? Lapsen edun ja lapsivaikutusten arvioinnin soisi näkyvän myös selonteossa. Pitäisikö selonteon suhde ja sitoutuminen valmisteilla olevaan lapsistrategiaan nostaa myös esiin?

Kommentit lukuun 2. Visio/tavoitetila – koulutus ja tutkimus kohti 2040-lukua

Perhetaustan vaikutus oppimistuloksiin, lasten ja nuorten koulunkäyntiin ja koulutusvalintoihin nousee toistuvasti esiin koulutuspoliittisessa selonteossa. Siitä huolimatta vanhemmat ja kodit toimijoina jätetään selonteon vision, tavoitteiden ja toimenpiteiden ulkopuolelle. Vanhemmat ovat edelleen käyttämätön voimavara ja resurssi päiväkot-, koulu- ja oppilaitosyhteisöissä. Vanhempia ei osata/huomata/rohjeta hyödyntää lasten ja nuorten oppimisen ja koulunkäynnin tukemisessa ja päiväkot-, koulu- ja oppilaitosyhteisöjen hyvinvoinnin vahvistamisessa. Suomen Vanhempainliitto

esittää, että koulutuspoliittisen selonteon visioon/tavoitetilaan nostetaan vanhemmat ja kodit oppimista ja hyvinvointia tukevana voimavarana. Tämä kannustaa kehittämään kodin ja koulun/päiväkodin yhteistyötä ja rohkaisee päiväkoteja ja kouluja ottamaan vanhempia mukaan toimintaansa. Vanhempainliitto ehdottaa, että vision/tavoitetilan toisen kappaleen ('Kaikilla on oikeus oppia ja kasvaa...') loppuun lisätään lause: 'Lasten ja nuorten vanhemmat ovat sitoutuneet tukemaan lastensa oppimista ja koulunkäyntiä ja ovat mukana vahvistamassa varhaiskasvatus-, koulu- ja oppilaitosyhteisöjen hyvinvointia.'

Lisäksi Vanhempainliitto haluaa painottaa, että digitalisaatiota ja uutta teknologiaa tulee hyödyntää koulutuksessa aina lapsen etu, hyvinvointi ja oppijoiden erilaiset tarpeet huomioiden.

Kommentit lukuun 3.1 Varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus

Suomen Vanhempainliitto pitää ensiarvoisen tärkeänä, että jokainen suomalainen lapsi ja nuori saa maailman parasta varhaiskasvatusta ja koulutusta lähipalveluna. Mitä pienemmistä lapsista on kysymys, sitä tärkeämpää on, että päiväkotia ja kouluja ovat lähellä kotia ja koulumatkat ovat turvallisia ja kohtuullisen mittaisia.

Ikäluokkien pieneneminen ei saa näkyä palveluiden laadun heikentymisenä. Ikäluokkien pienenemisestä säästyvät rahat tulee käyttää varhaiskasvatuksen ja perusopetuksen laadun ja tasa-arvon parantamiseen.

Hyvinvointi on oppimisen edellytys. Lasten ja nuorten hyvinvointiin tulee kiinnittää jatkossa nykyistä enemmän huomiota, kuten selonteossakin todetaan. Vaikka kysymys on koulutuspoliittisesta selonteosta, olisi tärkeää tuoda selkeämmin esiin, että hyvinvointia rakennetaan ennen kaikkea välittävissä, yhteisöllisissä ja osallisuuteen kannustavissa päiväkotia- ja koulu-yhteisöissä, jotka henkilökunta, lapset ja heidän vanhempansa rakentavat yhdessä. (s. 18)

Vanhempainliitto pitää erittäin tärkeänä, että varhaiskasvatus- ja koulu-yhteisöjen hyvinvointiin, osallisuuteen ja kiusaamisen ennaltaehkäisyyn panostetaan. Vanhempainliitto kannattaa lämpimästi valtakunnallisen sitouttavan koulu-yhteistyön mallin luomista (s. 21). Koulu-yhteistyöhön tulee ottaa vahvasti mukaan myös oppilaat ja heidän vanhempansa. Varhainen tuki on saatava kuntoon; erilaiset tuen muodot tulee saada tehokkaasti käyttöön jo kaikille tukea tarvitseville pienille lapsille. Myös matalan kynnyksen perhepalvelut ovat tärkeitä. Kolmannen sektorin toiminta ja merkitys olisi tärkeää nostaa esiin puhuttaessa ennaltaehkäisevästä toiminnasta, hyvinvointia tukevista sosiaali- ja terveystalouksista ja poikkialueellisesta ammattilaisverkostosta.

Suomen Vanhempainliitto pitää erittäin tärkeänä, että varhaiskasvatuksen, esi- ja perusopetuksen järjestämiselle asetetaan selkeät ja velvoittavat laatutavoitteet ja niiden toteutumista kuvaavat indikaattorit. (s. 20) Indikaattorityössä on huomattava erityisesti erityisen tuen tarpeessa olevat lapset ja nuoret. On varmistettava, että opiskeluhoillon palvelut tarjotaan kouluilla, lisättävä opettajien täydennyskoulutusta neurokirjon oppilaiden tukemisesta ja samanaikaisopetuksesta sekä taattava inklusion edistämiseen tarvittavat resurssit. Erityisluokkia tai pienryhmiä ei tule kokonaan poistaa eikä inklusiota saa käyttää säästökeinona. Indikaattoreiden olisi hyvä sisältää myös koulun yhdenvertaista ja tasa-arvoista toimintakulttuuria edistävät toimet, ml. kiusaamisen ja väkivallan vastainen työ.

Merkityksellisiä kasvuympäristöjä alle kouluikäiselle lapselle ovat koti ja varhaiskasvatus. Molemmilla on oma tärkeä tehtävänsä lapsen elämässä, eivätkä ne ole toisiaan poissulkevia eikä niitä tule asettaa vastakkain. Perheiden valintoihin vaikuttavat hyvin monet seikat. Varhaiskasvatuksen palveluohjausta tulee edelleen kehittää ja kohdentaa erityisesti varhaiskasvatukseen siirtymässä oleville lapsiperheille. Palveluohjauksella on suuri merkitys varhaiskasvatuksen osallistumisasteelle, mutta myös sille, mihin varhaiskasvatusmuotoihin perheet hakeutuvat, siksi on tärkeä kertoa myös vaihtoehtojen välisistä eroista vanhemmille. Varhaiskasvatuksen laatu on merkittävä vanhempien valintoihin vaikuttava seikka.

Kommentit lukuun 3.2 Toinen aste

Suomen Vanhempainliitto esittää huolensa selonteon esittämästä toisen asteen tulevaisuuskuvasta: ”Koulutuksen järjestäjäorganisaatiot voivat olla fyysisten tilojen ja laitteiden osalta keveitä. Ajasta ja paikasta riippumattomalla toteutuksella edesautetaan asiakaslähtöistä ja joustavaa toimintaa sekä hyvää saavutettavuutta. Samalla parannetaan opetuksen ja ohjauksen laatua. Sekä ammatillisen koulutuksen että lukiokoulutuksen järjestäjiä on oleellisesti nykyistä vähemmän.” (s. 28) Selonteossakin tuodaan esiin, että vielä itseään etsivät nuoret tarvitsevat tukea valinnoilleen ja opintojen edistymiselle. Aikuisten läsnäolo ja turvallinen opiskeluyhteisö ovat tärkeitä edellytyksiä perusasteen päättävän ikäluokan hyvinvoinnille ja oppimiselle. Osalle nuorista itseohjautuvuus on haastavaa ja he tarvitsevat vahvasti yhteisön tukea ja yhdessä oppimista. Opiskelijayhteisö ja siihen kuuluminen ovat tärkeitä kaikille nuorille. Vanhempainliitto kysyy, miten voidaan taata yhteisöllisyys ja riittävä opiskelijoiden tuki ilman kasvokkain tapahtuvia kohtaamisia ja ohjausta? Koronapandemian aikainen etäopetus on osoittanut, että virtuaaliset ympäristöt eivät korvaa kasvokkaisia kohtaamisia. Pahoinvointi ja yksinäisyys ovat lisääntyneet. Jos koulutuksen järjestäjätahoja karsitaan ja kasvokkain tapahtuvaa ohjausta vähennetään, sillä voi olla merkittävät seuraukset nuorten hyvinvoinnille. Tuen tarpeet eivät tule esille, jos opettaja ei kohtaa kasvokkain opiskelijoita. Millä perusteella voidaan väittää, että ajasta ja paikasta riippumaton toteutus parantaisi asiakaslähtöisyyttä ja opetuksen laatua?

Oppivelvollisuuden laajentuessa vanhempien vastuu oppivelvollisuuden suorittamisesta laajenee toiselle asteelle. Tämä edellyttää kodin ja oppilaitosten välisen yhteistyön tiivistämistä, mikä olisi tärkeä nostaa esiin myös koulutuspoliittisessa selonteossa. Kotien kanssa tehtävä yhteistyö on toisella asteella ollut toistaiseksi varsin vähäistä. Oppivelvollisuuden laajentuessa sen tarve kasvaa huomattavasti. Vanhemmat voivat huolehtia lapsensa oppivelvollisuuden toteutumisesta

ainoastaan, mikäli saavat tietoa oppilaitoksen toiminnasta, opinnoista sekä oman lapsen oppimisesta ja etenemisestä.

Kommentit lukuun 3.3 Korkeakoulut

-

Kommentit lukuun 3.4 Tiede ja tutkittu tieto

-

Kommentit lukuun 3.5 Vapaa sivistystyö

-

Kommentit lukuun 3.6 Jatkuva oppiminen – työuran aikainen oppiminen

-

Kommentit lukuun 3.7 Opetus-, ohjaus- ja muu henkilöstö

Pätevät ja osaamistaan uudistavat opettajat ovat laadukkaan varhaiskasvatuksen ja koulutuksen edellytys. Pätevien opettajien ja muun henkilöstön alueelliseen saatavuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota. Myös alalla pysymisen haasteisiin tulee etsiä ratkaisuja. Koulutukselliset umpiperät tulee välttää ja täydennyskoulutuksen saavutettavuuteen tulee kiinnittää huomiota. Vaikka opettajankoulutuslaitokset voivat päättää itsenäisesti koulutuksen sisällöstä, olisi opettajankoulutuslaitoksia voitava sitouttaa ja ohjata niihin tavoitteisiin, joita kansallisesti asetetaan.

Kommentit lukuun 3.8 Taide- ja kulttuurikasvatus ja -opetus ja taiteen perusopetus

-

Kommentit lukuun 3.9 Opintotuki

-

Kommentit lukuun 3.10 Ruotsinkielisen koulutuksen tilanne, tavoitteet ja toimenpiteet

-

Kommentit lukuun 3.11 Maahanmuuttajataustaisten oppiminen ja oppimispolut

Maahanmuuttajataustaisten perheiden kokonaisvaltainen tuki ja vanhempien mukaan ottaminen kodin ja koulun yhteistyöhön nykyistä enemmän ja monipuolisemmin on tärkeä kehittämisen kohde ja tukee osaltaan maahanmuuttajataustaisten lasten ja nuorten oppimista ja oppimispolkuja.

Kommentit lukuun 4. Koulutus- ja tutkimusjärjestelmän tilannekuva ja keskeiset muutostekijät. Pyydämme tarvittaessa kirjaamaan vain tiiviin yleisen lausunnon luvusta ja yksityiskohtaisesti vain tärkeimmät kommentoitavat tai mahdollisesti puuttuvat asiat

-

Metso Tuija
Suomen Vanhempainliitto ry, Finlands Föräldraförbund rf